

Antonija
Eremut

Mozaik katastara

FANI CELIO CEGA,
Kaštel Novi u starom austrijskom katastru, Zagreb
Hrvatski institut za povijest, 2011., 244 str.
ISBN 978-953-7840-00-6

Knjiga *Kaštel Novi u starom austrijskom katastru* autorice Fani Celio Cega, ravnateljice Muzeja grada Trogira, nastala je u sklopu projekta "Dalmatinski katastri 19. stoljeća" koji pri Filozofskom fakultetu u Splitu vodi Nataša Bajić-Žarko. Cilj projekta jest transkripcija i analiza arhivskih podataka, što za posljedicu ima njihovu širu dostupnost. Kako sama autorica navodi u predgovoru, njezino se istraživanje i obrada starog katastra Kaštel Novog tipološki oslanjaju na ono Irene Benyovsky Latin koja je obradila katastar grada Trogira, a koja je uz Natašu Bajić-Žarko i recenzentica knjige. Tako ova dva projekta objave Upisnika građevinskih čestica i Upisnika zemljišnih čestica s katastarskim mapama tvore jedan sustav koji omogućava statističku analizu, interpretaciju i komparaciju Trogira i Kaštel Novog, koji je od svog osnutka usko vezan za susjedni mu Trogir.

O postanku i povijesti Kaštel Novog do prve polovine XIX. stoljeća doznajemo u uvodnom dijelu studije, odmah nakon nekoliko napomena o ukupnom hrvatskom prostoru toga vremena, čime je koncizno izložen kronotopski kontekst nastanka katastarskog plana Kaštel Novoga za vrijeme vladavine cara Franje I. Saznajemo tako da je mletačka vlast dozvolu za gradnju naselja izdala 1512. godine Pavlu Antoniju Cippicu iz roda Koriolana Cippica, graditelja Kaštel Starog. Povijest Kaštel Novog, podignutnog nedaleko od srednjovjekovne crkve Sv. Petra od Klobučca koja je postala župnom crkvom, može se pratiti upravo kroz promjene

u Upisniku katastra koje odražavaju demografske i gospodarske prilike ovog naselja, kako u dijakronijskom, tako i sinkronijskom presjeku. U trećem dijelu uvoda stoga su istaknute i objašnjene potreba i važnost izrade stabilnog katastra koji je Habsburška Monarhija realizirala na čitavom svom prostoru, znajući da je ovakav pothvat preduvjet funkcioniranja uređene pravne države. Za pokrajinu Dalmaciju katastarske su izmjere izrađene u razdoblju od 1823. do 1838. godine, a obuhvaćene su ukupno 744 općine, čije je planove pratio grafički i tekstualni dio, upisnik građevinskih i zemljišnih čestica te tabelarni pregled imovine. Reambulacija katastarskim izmjera izvršena je u drugoj polovini XIX. stoljeća.

Slijedi dio u kojem autorica analizira sadržaj, opis i revizije katastra Kaštel Novog, čije su mape izrađene 1831. godine da bi s upisnicima kuća i zemlje bile usklađene godinu dana kasnije. Upisnik građevinskih čestica, zajedno s Upisnikom zemljišnih, ujedno zauzima najveći dio volumena ove knjige zbog činjenice da su oba po prvi puta donesena u cijelosti (upisnik građevinskih čestica prethodno je djelomično obradio Vjekoslav Omašić u djelu *Kaštela od prapovijesti do početka XX. stoljeća*). S obzirom na format, postoji mogućnost poteškoća pri čitanju podataka upisnika za koje bi prikladnije bilo da su objavljeni u većem mjerilu, ali knjiga je popraćena CD-om što, osim otklanjanja ovog problema, omogućava i brzo pretraživanje uistinu pozamašnog opsega podataka. Iščitavaju se tako brojne demografske i

gospodarske činjenice koje se odnose na vlasničku strukturu građevinskog i zemljišta poljoprivredno-gospodarske namjene. Izranjaju imena i prezimena pojedinih obitelji koje su posjedovale nekretnine i zemljišta (navedena pri kraju knjige u abecednom kazalu imena i prezimena), njihova zanimanja, klasifikacije i veličine obradivih površina iz kojih registramo poljoprivredne kulture koje su se njegovala na ovom području (vinova loza, maslina, voćke), dok o stanju u stočarstvu svjedoče podaci o štalama i kvaliteti pašnjaka. Također saznajemo i o crkvenim, te o posjedima brojnih bratovština koje su djelovale na ovom području.

Važna i poticajna jest usporedba ovih podataka s onima za grad Trogir koja, kako autorica navodi, "ukazuje na vrijednost katarskih podataka kao dobrih izvora za spoznavanje opisa razlike u izgledu većih i manjih naselja, sela i grada...". Upravo tu se pokazuje važnost ovakvih studija arhivskih

podataka koje često među suhoparnim recima nude pregršt sočnih i važnih interpretacija, posebno u slučajevima kada se interpretaciji pridruži komparacija.

Na kraju se nalazi rječnik s hrvatskim prijevodima najčešće korištenih talijanskih riječi, izraza, naziva i objekata u upisnicima, koji omogućava lakše snalaženje s obzirom da su upisnici doneseni u originalu, pisanom na talijanskom jeziku.

Knjiga *Kaštel Novi u starom austrijskom katastru* autorice Fani Celio Cega zasigurno će poslužiti kao nezaobilazna postaja brojnim istraživačima koji će, zahvaljujući iscrpnom trudu autorice, imati uređene i dostupne podatke za daljni rad. Ona tako predstavlja dio katarskog mozaika koji će tek trebati složiti da bismo iz njega, interpretacijom i komparacijom, stvorili cjelovitu i utemeljenu sliku o prilikama i njihovim promjenama na prostora povijesnih naselja Dalmacije. ✕